DOI: 10.59809/Comitatus.2026.36-258.83

BÓDI DÁNIEL – BÓDI FERENC

Népességdinamika – zsugorodó és növekvő népességű települések – és a 2026-os országgyűlési választások összefüggései

Population Dynamics and the 2026 Parliamentary Elections: The Relationship between Shrinking and Growing Settlements

SZERZŐK:

Bódi Dániel, Phd hallgató, Miskolci Egyetem, Világ- és Regionális Gazdaságtan Intézet, bodidaniel90@gmail.com

Bódi Ferenc, PhD, tudományos főmunkatárs, ELTE Társadalomtudományi Kutatóközpont, Politikatudományi Intézet, 1476 Budapest 100, Pf. 340., bodi.ferenc@tk.hu, ORCID: 0000-0003-2362-3174

JEL kód: Z18

Kulcsszavak: népességdinamika • zsugorodó települések • területi politikai mintázatok

Absztrakt: A tanulmány a magyarországi települések 2011 és 2022 közötti népességdinamikája és a 2026-os országgyűlési választások eredményei közötti összefüggéseket vizsgálja. A kutatás négy településkategóriát különít el: növekvő, stagnáló, enyhén zsugorodó és zsugorodó településeket. Az eredmények szerint a TISZA Párt valamennyi településkategóriában több szavazatot szerzett, mint a Fidesz–KDNP, ugyanakkor előnye a növekvő településeken volt a legnagyobb, míg a zsugorodó településeken számottevően mérséklődött. A részvételi adatok hasonló mintázatot mutatnak: a kedvezőbb népességdinamikájú településeken magasabb, a zsugorodó térségekben alacsonyabb választási aktivitás volt jellemző.

A tanulmány következtetése szerint a népességdinamika érzékelhetően befolyásolja a választási részvételt és a pártok közötti különbségek mértékét, de önmagában nem tekinthető meghatározó magyarázó tényezőnek. A 2026-os választás jelentősen átrendezte a korábbi térbeli politikai mintázatokat, miközben nem azonosíthatók egyértelműen kizárólagosan „tiszás" vagy „fideszes" településcsoportok.

AUTHORS:

Dániel Bódi, PhD Student, University of Miskolc, Institute of World and Regional Economics, bodidaniel90@gmail.com

Ferenc Bódi, PhD, Senior Research Fellow, HUN-REN Institute for Political Science – Centre for Social Sciences, bodi.ferenc@tk.hu, ORCID: 0000-0003-2362-3174

JEL code: Z18

Keywords: *population dynamics • shrinking settlements • spatial political patterns*

Abstract: *The study examines the relationship between population dynamics in Hungarian municipalities between 2011 and 2022 and the results of the 2026 parliamentary elections. The research distinguishes four settlement categories: growing, stable, slightly shrinking, and shrinking municipalities. The findings show that the TISZA Party received more votes than Fidesz-KDNP in all settlement categories, although its advantage was strongest in growing municipalities and considerably smaller in shrinking settlements. Turnout data reveal a similar pattern: municipalities with more favourable population dynamics recorded higher levels of electoral participation, while shrinking areas were characterized by lower turnout. The study concludes that population dynamics visibly influences turnout and the extent of the differences between the parties, but it cannot be regarded as a decisive explanatory factor on its own. The 2026 election significantly reshaped earlier spatial patterns of political support, while no clearly defined settlement groups can be exclusively assigned to either TISZA or Fidesz-KDNP.*

ZSUGORODÓ TELEPÜLÉSEK – ELMÉLETI HÁTTÉR

A nemzetközi szakirodalom a csökkenő népességszámú, valamint fokozódó gazdasági és társadalmi problémákkal szembesülő városokat kezdetben hanyatló városokként (declining cities), majd az ezredfordulót követően egyre inkább zsugorodó városokként (shrinking cities, schrumpfende Städte) írta le. A hanyatló város fogalma elsősorban az 1970-es évek gazdasági válságai nyomán terjedt el az angolszász szakirodalomban, különösen az Egyesült Államok ún. „Rust Belt" térségeiben lezajló folyamatok értelmezésére. Ezek a települések korábban a fordista ipari fejlődés meghatározó központjai voltak, mindenekelőtt az

autóipar és a nehézipar fellegvárai, amelyek súlyosan megsínylették a termelés alacsonyabb költségű országokba történő kiszervezését és a helyi gyártókapacitások leépülését (Sugrue, 2014).

A zsugorodó városok fogalma az egykori NDK városainak vizsgálata révén vált szélesebb körben ismertté (Oswalt, 2005). A kifejezés egyik előnye, hogy a népességcsökkenést nem kizárólag veszteségként, hanem bizonyos esetekben alkalmazkodási vagy újraszerveződési lehetőségként is értelmezhetővé teszi. Egyes szerzők a zsugorodást kifejezetten lehetőségként ragadják meg: Popper és Popper (2002) a kontrollált népességfogyás, vagyis a smart shrinkage fogalmát használják, míg más megközelítésekben a túlméretezett vagy túlzsúfolt városi struktúrák optimalizálásához kapcsolódó zsugorodás, azaz a right-sizing került előtérbe (Hollander – Németh, 2011).

A népességvesztéssel járó zsugorodás ugyanakkor a városfejlődés természetes szakaszaként is értelmezhető (Enyedi, 1984). Ennek egyik lehetséges mozgatórugója a belvárosi területeken tapasztalható életminőség-romlás, amely elvándorlást indukálhat (Berry, 1977). A folyamat kísérőjelenségeként a belvárosi térségek hanyatlása mellett gyakran megfigyelhető a kertvárosi negyedek felértékelődése is (Harvey, 2013). Lényegében ez a jelenség áll a főváros és nagyváros környéki agglomeráció népességnövekedése mögött. A humántőke-veszteség szempontjából különösen sérülékenyek azok a települések, amelyek gazdasági szerkezete egyetlen ágazatra vagy meghatározó vállalatra épül (Cunningham-Sabot – Fol 2009). Így válhatott a rendszerváltozást követő gazdasági szerkezetváltás áldozatává a szocialista iparvárosok többége.

A zsugorodás demográfiai hátterének értelmezésekor kiemelendő, hogy a jóléti államok urbánus térségeiben jelent meg elsőként a demográfiai átmenet, amely a termékenységi ráta jelentős csökkenésével és a születéskor várható élettartam növekedésével járt együtt. Ennek következményeként sok esetben csökkenő népességszámú és elöregedő helyi társadalmak alakultak ki (Kaa, 1987). A lakosságszám mérséklődése nem csupán demográfiai jelenség, hanem gazdasági visszaesést és társadalmi feszültségeket is előidézhet, amelyek az érintett várost negatív spirálba sodorhatják (Martinez-Fernandez et al., 2012).

Jelen tanulmány azonban a demográfiai értelemben vett zsugorodás, illetve növekedés szerint csoportosítja hazánk településeit. Ennek oka a tartalmi korlátok mellett egyszerű, hiszen abból a tételből indulunk ki, hogy a települések társadalmi-gazdasági erejét leginkább azok népességmegtartó képessége mutatja, melynek legkézenfekvőbb indikátora a népességszám változása.

URBANIZÁCIÓS TRENDEK – NEMZETKÖZI ÉS HAZAI KITEKINTÉS

A világ népességének gyors növekedésével párhuzamosan a városi népesség aránya is folyamatosan emelkedik. Míg 1950-ben a Föld lakosságának alig 30%-a, mintegy 746 millió fő élt városokban, addig 2000-re ez az arány közel 50%-ra, azaz 2,85 milliárd főre nőtt. Az előrejelzések szerint 2030-ra a városlakók aránya már meghaladja a 60%-ot, ami 5 milliárdnál több lakost jelenthet (UN-HABITAT, 2018). A városiasodás üteme különösen a fejlődő országokban intenzív, mindenekelőtt Afrika, valamint Kelet- és Délkelet-Ázsia tér-

ségeiben. Ezekben a régiókban a robbanásszerű urbanizációt gyakran súlyos válságjelenségek kísérik: tartós infrastrukturális hiányosságok, a városokon belüli társadalmi egyenlőtlenségek kiéleződése, valamint városi szegregátumok kialakulása. A mennyiségi növekedés ezért sok esetben nem az életkörülmények javulásával, hanem azok minőségi romlásával jár együtt, amit jól példáznak a harmadik világ milliós megapoliszainak gyorsan növekvő nyomornegyedei és bádogvárosai.

A transzatlanti térség városainak ezzel szemben a népességfogyás okozta kihívásokkal kell szembenéznie. Európában a 200 000 főnél népesebb városok mintegy 40%-a veszített lakosságából (Mykhnenko – Turok, 2008). A 2001 és 2011 közötti évtizedben a népességcsökkenés különösen Kelet-Közép-Európa 5 000 és 25 000 fő közötti kisvárosait érintette súlyosan: egyes országokban, például Lengyelországban a kisvárosok fele, míg Litvániában gyakorlatilag teljes köre népességvesztést szenvedett el. Magyarországon ugyanezen időszakban a városok 75%-ában csökkent a lakosságszám (Koós, 2020). Hasonló tendenciát jelez, hogy a 30 ezer főnél kisebb, budapesti funkcionális várostérséghez nem tartozó városi jogállású magyarországi települések 81%-ának csökkent a lakosságszáma a 2001. és 2011. évi népszámlálási adatok alapján (Pirisi – Máté, 2014).

A magyar kisvárosok településhálózaton belüli súlya ugyanakkor hosszabb távon viszonylag állandónak tekinthető. A legutóbbi három népszámlálás adatai egyaránt azt mutatják, hogy Magyarország népességének hozzávetőleg 30%-a él 30 000 főnél kisebb városokban: 2001-ben 30,2%, 2011-ben 30,3%, 2022-ben pedig ismét 30,2% volt ez az arány. Ez alapján megállapítható, hogy a kisvárosok népességi súlya a településhálózatban lényegében változatlan maradt. Más megközelítésben ez azt is jelenti, hogy a kisvárosok lakosságszáma az ország egészének népességcsökkenésével közel azonos arányban zsugorodott (Horeczki et al., 2023).

Fontos ugyanakkor hangsúlyozni, hogy mind Európában, mind Magyarországon tovább növekszik a városokban élők aránya, még ha ennek üteme jóval mérsékeltebb is, mint a fejlődő országokban. Az ENSZ előrejelzése szerint Európában a városi lakosság aránya a 2030-as évek végére elérheti a 80%-ot (Boros – Filippov 2020). Magyarországon hasonló tendencia várható: 2030-ra a lakosság mintegy háromnegyede, 2050-re pedig már több mint 80%-a élhet városokban.

Ez a növekedő városi arány azonban nem feltétlenül a városok természetes szaporulatából vagy pozitív vándorlási egyenlegéből következik. A magyarországi városok összlakossága a rendszerváltás óta — a növekvő városi arányszám ellenére — lényegében stagnál, illetve csak mérsékelten változik. Az arányok eltolódása végső soron nem elsősorban a városi népesség dinamikus gyarapodásával, hanem a magyarországi népesség általános fogyásával magyarázható. A zsugorodó népességen belül a változatlan, illetve lassabb ütemben csökkenő urbánus lakosság aránya egyre nagyobbá válik, miközben a rurális térségek népessége fokozatosan mérséklődik, egyes területeken pedig kiürülési folyamatok is megfigyelhetők (ESPON, 2020).

Népességdinamika és választási eredmények

Magyarország népessége a 2011-es és a 2022-es népszámlálás között 9,94 millióról 9,60 millió főre csökkent**,** vagyis az ország lakossága mintegy 334 000 fővel lett kevesebb. A népesség csökkenése azonban nem volt egyenletes a települések között, mivel voltak települések, amelyek ettől lényegesen nagyobb mértékben zsugorodtak s voltak, amely települések népessége ez idő alatt nőtt is.

Ha a népességváltozást felosztjuk zsugorodó (népességének több mint 15%-t veszítette el), enyhén zsugorodó (-5% és -15%), stagnáló (+5 és +5% között), valamint növekvő (növekedés több mint +5%) településekre, ez esetben a következő halmazokat kapjuk Budapest nélkül (1. térképi ábra).

A növekedő települések száma 540, amelyek Budapest körül egy gyűrűt alkotnak, a főbb közlekedési folyosók mentén pedig kisebb csápok mentén terjednek ki. A népesség növekedését mutató települések Székesfehérvár, Dunaújváros, Tatabánya irányába nyúlnak, de az említett megyeközpontok, illetve megyei jogú városokon túl már nem terjednek. A növekvő népességű települések érintve a fővárost a Budai-hegységben és a Duna-kanyarban alkotnak egy összefüggő területet főleg Pest megyében. A Duna jobb partján Dunakeszi, Fót, Vác háromszögben csoportosulnak. A növekvő települések csoportja Budapesttől délre Bács-Kiskun megye határági kiterjed az M5 út mentén, egy szűk korridoron, ellenben kelet felé nincs kifutó folyosója a gyarapodó népességű településeknek. Az ország központi részén kívül csak Győrt veszi körbe egy településgallér, amelyben gyarapodott a népesség a két cenzus között, ez a településhalmaz megszakítva, de eléri az osztrák határt. A Dunántúlon még egy másik ilyen népességtöbbletet képes elkönyvelni e településcsoport, amely a Balaton körül található Keszthely, Siófok, Balatonfüred központokkal. Fontos megjegyezni, hogy a településcsoporthoz tartozik számos község az ország legelmaradottabb szegleteiből is (pl. Ormánság, Cserehát, Beregi- és Szatmári-síkság). Az elsősorban romák lakta, fiatalos korszerkezetű települések szigetszerűen emelkednek ki környezetük zsugorodó településhálózatból.

A stagnáló falvak és városok halmazát 922 település alkotja, jelentős területet foglalva el az ország térképén. Ez a kiterjedt és összefüggő településcsoport mint a népességnövekedést elért települések spinover hatásának is tekinthető. A stagnáló települések összefüggő területeket foglalnak el Pest megye keleti és déli szektoraiban, s ez összefüggő kapcsolatban vannak Bács-Kiskun megye északi részével, Fejér megye északi részével, s lényegében lefedik egész Komárom-Esztergom megyét. Ilyen stagnáló települések érintik a „balatoni agglomeráció" erősebb demográfiai potenciállal rendelkező területeit. Három megyeközpont mint enklávék kiemelkednek a zsugorodó települések térségeiből, ilyen Debrecen, Nyíregyháza, Eger. Szeged is ehhez a csoporthoz sorolható, de az M5-ös mentén egy szűk folyosóval kapcsolatban van Kecskeméttel, s Bács-Kiskun megye dinamikusabb településeivel. Egy stagnáló településgallér érinti a Győrt ölelő növekvő településeket, s ez a perem áthajlik az osztrák határ mentén Szombathelyig, s annak szűk agglomerációjáig. A kis- és aprófalvak világában is megjelennek a stagnáló települések vonalszerű, egy-egy utat követő települések láncai, ilyet láthatunk Borsod-Abaúj-Zemplénben, Szabolcs-Szatmár-Bereg és Baranya megyében. Ezen településláncok minden bizonnyal nem tekinthetőek a növekvő települések lecsorduló hatásának, mivel ezek perifériku zárványai az országnak.

A legnagyobb számú és legnagyobb kiterjedéssel bíró településhalmaz az enyhén zsugorodó települések együttese, számuk 1262 darab. Az országban komplett megyéket fednek le. Bács-Kiskun déli része, Baranya majdnem egésze, Somogy a Balatontól délre eső részei Kaposvárt kivéve, Zala összefüggő területei, Tolna egésze, Csongrád-Csanád Szeged kivételével, magába foglalva Hódmezővásárhelyt, Békés egésze, Jász-Nagykun-Szolnok Tiszántúli területei, Nógrád túlnyomó többsége, Hajdú-Bihar Debrecen és szűkebb vonzáskörzetét leszámítva, Szabolcs-Szatmár-Bereg megyeközpontját és szűk környezetét kivéve, és végül Borsod-Abaúj-Zemplén majd egésze Miskolc megyeközpontját is bele értve ehhez a süllyedő ország részhez tartozik.

A zsugorodó településekhez 430 helyi települési önkormányzat sorolható, amelyek a fenti halmaz „magtelepüléseinek" is tekinthetőek. A népességfogyás centrumában Békés, Viharsarok tája foglal helyet, s a többi zsugorodó település szétszórva az ország aprófalvas tájaiban várja jobb sorsát.

Fontos kitérnünk arra is, hogy a különböző településhierarchiai szinteket milyen népességdinamika jellemezte. Leegyszerűsítve a kérdést: a településnagyság önmagában mennyiben befolyásolta a települések népességmegtartó képességét?[1] A növekvő települések között nem található megyeszékhely, vagyis a gyarapodás elsősorban nem a nagyvárosi központokban, hanem szuburbán vonzáskörzetekben, illetve kedvező térségi helyzetű községekben és városokban jelentkezett. A stagnáló és az enyhén zsugorodó kategóriákban ugyanakkor már több megyeszékhely és jelentős számú város is megjelenik, míg a legerősebb zsugorodás egyértelműen a községi jogállású településeket érinti (1. táblázat).

1. táblázat: Népességdinamikai csoportok megoszlása a településhierarchiai szinteken
Table 1: Population-Dynamic Groups by Settlement Hierarchy Level

Kategória	község	nagyközség	város	megyeszékhely
növekvő	461	26	53	0
stagnáló	793	34	87	8
enyhén zsugorodó	1029	55	169	9
zsugorodó	405	6	18	1

Forrás: népszámlálási adatok alapján saját szerkesztés.
Source: author's own compilation based on census data.

Kutatási kérdésünk a népességdinamika, lényegében az ország népességcsökkenése: a helyi települési önkormányzatok zsugorodása milyen befolyással lehetett a választások kimenetelére, azaz a TISZA kontra Fidesz párviadalban szerepet játszott-e a zsugorodó települések népessége, szavazóinak döntése, választói magatartása?

A TISZA Párt a fent felsorolt településhalmazok mindegyikében több szavazatot ért el, mint a kormánypárt, de a településcsoportok közt lévő különbség igen jelentős. A növekvő népességű települési helyi önkormányzatok csoportjában kiütéses győzelmet aratott, azaz ebben a szegmensben földcsuszamlás jellegű volt a sikere, mivel itt 21 százalékpontos

előnyt könyvelhetett el. A stagnáló települések csoportjában már szerényebb, de vitathatatlan előnyre tett szert, a 16 százalékpontos előnyével. Az enyhén zsugorodó települések életvilága sem okozott jelentős hátrányt a kormánypártokkal szemben, mivel itt 13-14 százalékpont volt, azonban a zsugorodó települések csoportjában már csak 6 százalékpont volt az előnye, amely csak harmada a növekvő településeken elért előnyének, s fele az enyhén zsugorodó településhalmazban elért voksaránynak (2. táblázat).

A következtetést ebből az egyszerű arányeloszlásból nem vonhatunk le, de felvetődik a kérdés a TISZA Párt győzelmét adó társadalmi támogatottságnak vannak-e olyan tényezői, amelyek 2026-ban a választási teljesítményét befolyásolhatták? Megfordíthatjuk a kérdést: a zsugorodó települések (a népesség ebben a településcsoportban több mint 15%-kal csökkent 2011 és 2022 között!), amelyek végül is az elmúlt évtizedek vesztesei, miért maradtak nagyobb arányban a volt kormánykoalíció jelöltjei mellett, mint más településcsoportok választói? A két párt közötti különbség mellett érdemes figyelmet fordítani a választás részvételi adataira is. A növekvő településeken a választók 83,2% elment választani, itt az országos átlag feletti volt a voksolási hajlandóság, közel 4 százalékponttal. A stagnáló település együttesben a részvételi hajlam elérte az országos átlagot (79,6%), azonban az enyhén zsugorodó népességgel bíró társadalmi csoportban a részvétel már szerényebb volt, s elmaradt az ország átlagától 3 százalékponttal, s zsugorodó népességű települések csoportja azonban már 5 százalékponttal marad el az ország egészétől.

2. táblázat: A népességdinamika (zsugorodó települések) alapján kategorizált települések választási eredményei a két esélyes párt vonatkozásában 2026-ban
Table 2: 2026 Election Results for the Two Main Parties by Municipality Type Classified According to Population Dynamics (Shrinking Municipalities)

Kategória	Települések száma	Névjegyzékben szereplők száma	Részvételi arány (%)	TISZA egyéni szavazat	Fidesz egyéni szavazat	TISZA (%)	Fidesz (%)
növekedő	540	1 138 967	83,181	532 417	336 024	56,500	35,659
stagnáló	922	2 228 990	79,553	952 527	674 244	54,059	38,266
enyhén zsugorodó	1 262	2 680 600	77,556	1 088 356	810 074	52,736	39,252
zsugorodó	430	323 813	74,431	117 413	102 380	49,146	42,853

Forrás: népszámlálási adatok 2011 és 2022, NVI adataiból saját számítás.
Source: author's own calculations based on 2011 and 2022 census data and data from the National Election Office (NVI).

A végső eredmény kimenetélére a zsugorodó települések egésze csekély hatással bírhatott, miután Budapesten kívüli települési helyi önkormányzatok közül, mindössze 430 tartozott ebbe a népességdinamika szerint felosztott kategóriába, s itt a választói névjegyzék szerint mindössze 323 000 potenciális választó lakott. Azonban látható, a zsugorodó települések választási magatartása eltért a többi település halmazában élő választóktól.

Azonban az enyhén zsugorodó és zsugorodó településhalmazt egyben vizsgáljuk, akkor 1692 települést találtunk, amelyben hárommillió választásra jogosult élt. A TISZA egyéni jelöltjei az ország településeinek majd a felében több szavazatot értek el egyéniben, mint listán, az egyéniben erősen hajrázó képviselőjelöltek többsége olyan településeken teljesített, amelyek a zsugorodó települések halmazába esnek (2. térkép). Ebből az következtethető, hogy bár a TISZA összességében ebben a halmazban kevesebb egyéni szavazatot kapott, de eleget ahhoz, hogy a Fidesz indulókat választókerületükben legyőzzék, tíz egyéni választókerület kivételével. A zsugorodó és enyhén zsugorodó települések halmazában lévő egyéni választókerületek jelentős részét megszerezték, így nyertek olyan helyeken is, ahol korábban más pártoknak esélyük sem volt megszorongatni a kormánypártok jelöltjeit. Így szereztek egyéni mandátumot például Nógrád megyében, az 1-es Salgótarjáni választókerületben, Szefkó Zoltán Péter személyében, aki a kormánypárti jelöltet, Becsó Zoltánt 7 000 szavazattal előzte meg, vagy Borsod-Abaúj-Zemplén megye teljes egészét elvitték, kivéve az Ózdi választókerületet. Tovább tallózva a választókerületeket, nagyarányú győzelmet értek el valamennyi olyan megyében, illetve megyékhez tartozó egyéni választókerületben, ahol a zsugorodó és enyhén zsugorodó települések lényegében lefedik az egész megyét. A Fidesz–KDNP jelöltjei tíz megnyert egyéni választókerületből nyolc olyan települést tömörített, amelyek népessége 5%-nál nagyobb mértékben csökkent a két cenzus közötti időben. A Fidesz–KDNP egyéni jelöltjei is a népességüket elhagyó településegyüttesekben szereztek több egyéni szavazatot, mint amit a pártjaik listájára adtak a választók (3. térkép), de többségüknek ez nem volt elég, hogy egyéni mandátumot szerezzenek. Külön kutatást érdemelne Baranya megye, ahol mind a TISZA és mind a Fidesz–KDNP egyéni jelöltjeinek a voksai meghaladták a saját pártjaik listás eredményeit, történetesen ebben a megyében csak a TISZA szerzett egyéni mandátumot. A két párt egyéni jelöltjeinek a saját pártjuk listájához mért teljesítményét összevetjük, akkor Baranya megye mellett jelentős egyéni ütközetek voltak Bács-Kiskun déli részén a kalocsai és bajai egyéni választókerületekben mindkettőben a TISZA nyerte a voksversenyt, az utóbbiban vitathatatlan győzelemmel (53,15 versus 39,26%). Ugyanilyen relatíve jó egyéni eredményt elért felek csaptak össze Borsod-Abaúj-Zemplén megyében a sátoraljaújhelyi választókerületben, ahol a két esélyes felé a pártlistát több mint 3 százalékponttal meghaladta, az ütközet itt TISZA győzelemmel zárult (50,29 versus 43,58%). Ez utóbbiban Wáberer György come out-ja is szerepet játszhatott, aki a választás előtti napokban fordult nyíltan szembe a Fidesszel a Telexen adott interjúban.[2] További erős ütközőzóna volt Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a Nyíregyházi, 2-es egyéni országgyűlési választókerület településein, ahol végül is egyértelmű győzelmet a TISZA Párt egyéni indulója ért el, Szakács Péter Lajos személyében, aki Dr. Vinnai Győző előtt zárt határozott előnnyel (53,17 versus 40,46%). Még a pártjaikhoz képest erős eredményt felmutatók párviadalát sejthetjük Hajdú-Bihar megye 4-es, Berettyóújfalú központú egyéni választókerületében, ahol épp a Fidesz–KDNP jelölt nyert (47,82 versus 45,27%). Ezt a jelenséget nevezhetnénk „tükörhatásnak", ahol a két esélyes relatíve saját pártjához képest, történetesen pártlistás kimenethez képest határozottan jobb eredménnyel zár. Feltételezhetően a két jelölt kampánya, egyáltalán politikusi jelenléte a térben kölcsönösen motiválja a másik felet, amely relatíve eredményesebbé teszi a pártjához képest. Ezek a tükörhatások többnyire nem képeznek „csatatereket" (Kovalcsik – Bódi, 2025), de színesítik a választás eseményét, illetve kimenetét.

A helyi települési önkormányzatok szintjén áttekintett egyéni országgyűlési képviselők pártjukhoz mért eredménye az ország más tájain nem tükrözték egymást. Így hol a TISZA, hol a Fidesz–KDNP jelöltjei voltak pártjaikhoz képest erősebbek, ilyen volt többek között Somogy megye 4-es, siófoki választókerülete. Itt a kormánypárt jelöltje a pártjának a listás eredményét legalább 3 százalékponttal meghaladta, ellenben a TISZA Párt jelöltje saját pártjára leadott voksokhoz képest 3 százalékponttal alatta maradt a települések többségében, de mégis egyértelmű előnnyel nyert (49,87 versus 43,23%) Csatári Ernő. Az egyéni mandátum védője, Witzmann Mihály már 2014 óta, a nevezett országgyűlési választási kerület képviselője volt, bár egyéni eredménye lényegesen jobb volt pártjának listás eredményétől, de ez is kevés volt az egyéni mandátum megtartásához. Vas megye 2-es választókerületében a kormánypárt jelöltje határozottan jobb eredményt ért el a saját pártjához képest, a kihívója a TISZA Párt jelöltje viszont alatta maradt a saját pártja listás eredményének, s így a 2014 óta folyamatosan országgyűlési képviselő meg tudta tartani mandátumát, igaz mindössze 248 szavazattal, itt igen éles verseny alakult ki. Előfordultak olyan választókerületek, illetve ide tartozó települések, ahol mindkét párt egyéni jelöltje alatta maradt saját pártja teljesítményének, ilyen volt Csongrád-Csanád megye 3-as, Szentesi, vagy éppen Somogy megye 2-es, Barcsi választókerületének települései az egyéni parlamenti képviselőjelöltjei. Mindkét említett esetben kényelmes TISZA győzelemmel zárult a verseny, mivel a kormánypárt országos szinten is majd 15 százalékponttal maradt alul a kihívójának.

A választási részvétel és népességdinamika

A kedvezőbb népességdinamikájú csoportokban magasabb a részvétel, de az egyes csoportokon belül már csak gyenge kapcsolat mutatható ki aközött, hogy egy település pontosan mennyire zsugorodik, stagnál vagy növekszik.

3. táblázat: A népességdinamika – növekvő, stagnáló, enyhén zsugorodó, zsugorodó népességű települések – kapcsolata a választási részvétellel a 2026 országgyűlési választáson
Table 3: The Relationship Between Population Dynamics—Growing, Stable, Slightly Shrinking, and Shrinking Municipalities—and Voter Turnout in the 2026 Parliamentary Election

Településkategória	Települések száma	Átlagos részvételi arány (%)	Medián részvétel (%)	Szórás	Korreláció	R^2	Regressziós együttható
növekedő	540	80,975	83,052	7,887	0,166	0,027	0,096
stagnáló	922	77,810	78,772	7,174	0,135	0,018	0,347
enyhén zsugorodó	1262	75,715	76,167	6,626	0,069	0,005	0,170
zsugorodó	430	74,693	74,579	7,311	-0,053	0,003	-0,083

Forrás: népszámlálási adatok 2011 és 2022, NVI adataiból saját számítás.
Source: author's own calculations based on 2011 and 2022 census data and data from the NVI.

A teljes településállományra számított eredmények alapján a népességdinamika és a választási részvétel között pozitív irányú, gyenge-közepes erősségű lineáris kapcsolat mutatható ki. A Pearson-féle korrelációs együttható értéke r = 0,283, ami azt jelzi, hogy a kedvezőbb népességváltozással rendelkező településeken általában magasabb választási részvétel figyelhető meg. A determinációs együttható értéke R^2 = 0,080, vagyis a népességdinamika önmagában a részvételi arány települések közötti eltéréseinek mintegy 8%-át magyarázza. A regressziós együttható 0,165, ami alapján 1 százalékponttal kedvezőbb népességváltozás átlagosan 0,165 százalékponttal magasabb részvételi aránnyal jár együtt.

A csoportonkénti korrelációs és regressziós vizsgálat ugyanakkor azt mutatja, hogy az egyes népességdinamikai kategóriákon belül a népességváltozás mértéke csak gyenge kapcsolatban áll a választási részvétellel. A zsugorodó települések körében érdemi lineáris kapcsolat nem mutatható ki, míg az enyhén zsugorodó, stagnáló és növekedő csoportokban gyenge pozitív együttmozgás látható. A determinációs együtthatók alapján a népességváltozás csoporton belüli magyarázóereje alacsony, legfeljebb néhány százalékos.

A népességdinamika releváns, de nem meghatározó magyarázó tényező. A kedvezőbb népességdinamikájú települések részvételi szintje magasabb, ugyanakkor a csoportokon belüli gyenge korrelációk arra utalnak, hogy a részvételi különbségek jelentős részét más társadalmi, politikai, térségi vagy településszerkezeti tényezők magyarázhatják.

Mindez arra utal, hogy a népességdinamikai megközelítés önmagában nem képes teljeskörűen megragadni a választási részvétel települési különbségeit. A jelenség pontosabb értelmezéséhez ezért a későbbiekben többkomponensű vizsgálatra van szükség, amely a demográfiai folyamatok mellett gazdasági, társadalmi, földrajzi és településszerkezeti tényezőket is bevon az elemzésbe. Egy ilyen irányú kutatás lehetőséget adhat annak feltárására, hogy a részvételi aktivitás eltérései mennyiben kapcsolódnak a települések népességdinamikai pályájához, illetve mennyiben vezethetők vissza azok tágabb fejlettségi, funkcionális és térségi pozíciójára.

Egyszeri településsoros adatokból nem vállalkozhatunk egy „Michigan-modellt" felállítani, s amelyből hosszútávú és területi szempontból alapos ismereteket oszthatnánk meg az olvasóval, a „magyar választó" megismerése még várat magára.[3] Ha meg is valósul egyszer, annak közkincsnek kell lenni, amely a The American Voter eredményeihez hasonlóan egy alap kompaszt a politikával foglalkozók, s egyáltalán minden érdeklődő polgár számára (Campbell et al., 1960).

Jelen ismereteink alapján kijelenthetjük, a 2026-os választás nem szokványos választás volt Magyarországon, a részvétel intenzitása áttörte a korábbi üvegplafonnak számító 70% -ot. Folyamatosan kormánytöbbséget, alkotmányos többséget szerző koalíciót – négy egymást követő parlamenti választás – egy lényegében nullkilométeres párt kiütötte, s megkapta az ország választóitól a teljes és mély átalakítás jogát közjogi és közpolitikai átrendeződésre, demokratikus intézményeinek és jogrendszerének helyreállítására.

ÖSSZEGZÉS

Jelen munkában a népességdinamikát állítottuk a fókuszba, vizsgáltuk a pártok eredményességét és a választási részvétel intenzitását. Prima facie kijelenthető az országban

településszinten – kvázi helyi települési önkormányzatok szintjén – mértünk ugyan jelentős eltérést a két esélyes párt eredményességét és választási részvételét illetően, de nem volt igazolható, hogy lennének dominánsan „tiszás és fideszes települések". Ennek két oka van, egyrészt a magas részvétel bár regionálisan körülrajzolható intenzitást eredményezett, amelynek vannak településméret és népességdinamikai konzekvenciái, azaz a növekvő települések csoportján belül nagyobb és a zsugorodó települések halmazában alacsonyabb volt a részvétel, de nem állapítható meg a csoport halmazokon belül erős korreláció és nem igazolható szignifikáns magyarázóerő. A másik ok a felemelkedett párt olyan mértékben aratott győzelmet a bukott kormánypárt felett – földcsuszamlásszerű győzelem –, ami temetett, minden korábbi pártmintázatot, amely az ország térmetszetében kimutatható volt korábban. Alapvetően ez a homogenizáció a térben már 2010 után lezajlott, amikor az uralkodó párt, kvázi pártkoalíció, a saját akkor volt ellenzékét ledarálta, s ennek komposztjából megteremtette saját „háziasított" ellenzékét.

A 2026-os pólusváltásszerű választás, lényegében a korábbi dominánspárt (Bogaards, 2004) térszerkezeti beágyazottságát dúlta fel, amely igazából – sajtóban és politológiában a vidéket jelölte ki a Fidesz bástyájának, de ez a mítosz jelen választással szertefoszlott, a kormányzópárt verhetetlenségének illúziójával együtt.

Tehát nem igazolható, hogy a győztes és a vesztes pártnak lennének „tipikus" támogató településcsoportjai, ennek az az egyszerű magyarázata, hogy a TISZA lényegében minden kategóriában kapott annyi szavazatot, hogy végén – a választási rendszerfüggő módon – kiütéssel győzött. A Fidesz ezzel a „fülkeforradalom" által „szentesített" új választási rendszerrel egy kétélű kardot kovácsolt, amely most nem pusztán megvágta, hanem annak lényegébe belefordult.

A pólusváltás esszenciálisan megmutatta, hogy ha fellép egy politikai erő, amely kellő bátorsággal és vidékismerettel bír egy haszonjármű platójáról, egy kis nemzeti trikolorral legyőzheti a mélyállam (Lofgren, 2016) védelmében felépített Granada bevehetetlen erődjének tekintett vidéki Magyarország mögé bújt domináns pártot. A rendszer Akhilleusz-sarka lényegében az a választóközösség volt, amely Németh László fogalmával élve megvalósította az „atomok forradalmát". Emelkedő nemzet című írásában írt erről,[4] vannak pillanatok – egy nemzet életében jó, ha száz évében van egy ilyen pillanat – amikor minden szervezkedés nélkül átlépi önmagát, vélt- és valós korlátait s egy irányba határozottan lép a szabadulás szándékával.

JEGYZETEK

1 Feltételezve a települések jogállása, valamint lélekszáma közötti szoros kapcsolatot. Jelen tanulmány nem foglalkozik a várossá nyilvánítások problémakörével.

2 Wáberer György nagy visszhangot kiváltó interjúja a Telexen 2026. április 9-én jelent meg. A videós interjú címe: *A Fidesz felső vezetését árulónak tartom, muszáj, hogy rendszerváltás legyen – interjú Wáberer Györggyel.* Elérhető: https://telex.hu/video/2026/04/09/valasztas-2026-waberer-gyorgy-interju-oroszok-vagy-europa (Letöltés ideje: 2026.06.18.)

3 A Michigan-modell egyfajta párthűséget (party identification) feltételez adott földrajzilag körülhatárolt térben, társadalmi jellemzőkkel meghatározott csoportok vonatkozásában. Ennek oka egy több generációs identifikáció egy-egy politikai formációhoz. Meggyőződésünk szerint ez Magyar-

országon is megragadható lenne, bár ennek tényezői harminc-negyven év demokratikus választásai, tíz országgyűlési választás kimenete talán nem elég, különösen abban az esetben nem, hogy a szóban forgó pártok ígéretei, vagy kommunikációja és a valós politikai cselekvés között jelentős eltérés alakult ki. Lényegében igaz ez az esélyes pártok jó részénél, mivel amint hatalomra jutottak, mást tettek, mint amit ígértek, azaz a pártok egy jó része kaméleon párt volt, vagy éppen nem kormányzott valójában. Az elmúlt öt választást figyelembe véve a kormányzó pártnak nem is volt tényleges választási programja, azaz ellenőrizhető politikai ígérete. Lényegében mindent összevetve ez az időszak a magyar demokrácia eddigi idejének a felét töltötte ki.

4 Németh László: *Emelkedő nemzet,* Irodalmi Újság**,** 1956. november 2. Elérhető: https://www.mek.oszk.hu/01000/01013/01013.htm#7 (Letöltés ideje: 2026.06.19.)

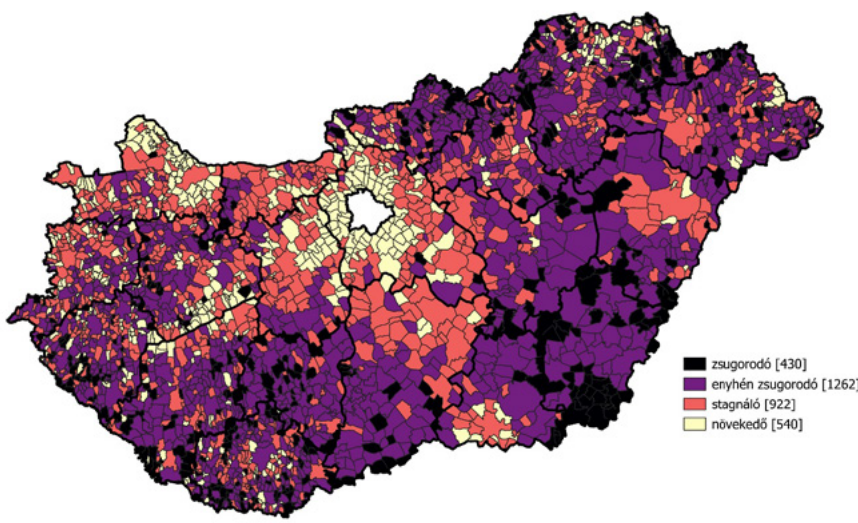
IRODALOMJEGYZÉK

- Berry, Brian Joe Lobley (ed.): *Urbanization and Counter Urbanization,* Sage, London, 1977.
- Bogaards, Matthijs: *„The Favoured Party? Concepts and Theories of Dominant Party Systems",* European Journal of Political Research*,* 2004/4, 589–614.
- Boros Tamás – Filippov Gábor: *Magyarország 2030 – Jövőkép a magyaroknak,* Osiris Kiadó – Egyensúly Intézet, Budapest, 2020, 388.
- Campbell, Agnus – Converse, Philip E. – Miller, Warren E. – Stokes, Donald E.: *The American Voter*, New York: John Wiley & Sons, 1960.
- Cunningham-Sabot, Emmanuèle – Fol, Sylvie: *Shrinking cities in France and Great Britain: A silent process?*, in: Pallagst, Karina (ed.): The Future of Shrinking Cities: Problems, Patterns and Strategies of Urban Transformation in a Global Context, Center for Global Metropolitan Studies, Institute of Urban and Regional Development, and the Shrinking Cities International Research Network, Berkeley CA, 2009, 17–27.
- Enyedi György: *Az urbanizációs ciklus és a magyar településhálózat átalakulása*, Akadémiai székfoglaló, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1984, 37.
- ESPON: *European Shrinking Rural Areas: Challenges, Actions and Perspectives for Territorial Governance (ESCAPE),* Interim Report, Luxembourg, 2020. Elérhető: https://archive.espon.eu/sites/default/files/attachments/ESPON%20ESCAPE%20Main%20Final%20Report.pdf Letöltés ideje: 2024.11.29.)
- Harvey, David: *Az urbanizációs folyamat a kapitalizmusban: egy elemzési keret*, in: Jelinek Csaba – Bodnár Judit – Czirfusz Márton – Gyimesi Zoltán (szerk.): Kritikai városkutatás, L'Harmattan, Budapest, 2013, 55–88. (Eredeti kiadás: *The urban process under capitalism: a framework for analysis*, International Journal of Urban and Regional Research, 1978/1–4, 101–131.)
- Hollander, Justin B. – Németh, Jeremy.: *The bounds of smart decline: a foundational theory for planning shrinking cities,* Housing Policy Debate, 2011/3, 349–367. DOI:10.1080/10511482.2011.585164
- Horeczki Réka – Molnár Ernő – Pirisi Gábor: *„A kicsi szép, de gyenge is?", Tűnődés a magyarországi kisvárosok településhálózatban betöltött szerepéről,* Comitatus*,* 2023/246, 191–202. https://doi.org/10.59809/Comitatus.2023.33-246.191
- Kaa, Dick J. van de: *Europe's Second Demographic Transition*, Population Bulletin*,* 1987/1, 1–59.
- Koós Bálint: *Városi zsugorodás és lakóhelyi szegregáció az ezredforduló után,* Tér és Társadalom, 2020/1, 48–68. https://doi.org/10.17649/TET.34.1.3182
- Kovalcsik Tamás – Bódi Ferenc: *Éles versenyek, helyi csatatérek társadalmi- és gazdasági háttere 1994 és 2024 között,* in: Bódi Ferenc – Pálné Kovács Ilona (szerk.): Önkormányzati választások, Az önkormányzatiság három évtizede Magyarországon, Budapest, 2025, 115–131.

Lofgren, Mike: *The Deep State: The Fall of the Constitution and the Rise of a Shadow Government*, Viking, 2016.
Martinez-Fernandez, Cristina – Audirac, Ivonne – Fol, Sylvie – Cunningham-Sabot, Emmanuèle: *Shrinking Cities: Urban Challenges of Globalization,* International Journal of Urban and Regional Research, 2012/2, 213–225. https://doi.org/10.1111/j.1468-2427.2011.01092.x
Mykhnenko, Vlad – Turok, Ivan: *East European cities – patterns of growth and decline, 1960–2005,* International Planning Studies, 2008/4, 311–342. https://doi.org/10.1080/13563470802518958
Oswalt, Philipp (ed.).: *Shrinking cities. Kulturstiftung des Bundes,* Hatje Cantz and Art Publishers, Ostfildern-Ruit (Germany), New York, 2005, 736.
Popper, Deborah E. – Popper, Frank J.: *Small can be beautiful: Coming to terms with decline,* Planning, 2002/7, 20–23.
Pirisi Gábor – Máté Éva: *Zsugorodó kisvárosok – kincstári optimizmus*, Területfejlesztés és Innováció, 2014/2, 28–39.
Sugrue, Thomas. J.: *The Origins of the Urban Crisis: Race and Inequality in Postwar Detroit,* Princeton–Oxford: Princeton University Press, 2014, 432.
UN-HABITAT: *A város- és területi tervezés nemzetközi irányelvei*, 2018. Elérhető: https://unhabitat.org/a-varos-es-teruleti-tervezes-nemzetkozi-iranyelvei (Letöltés ideje: 2024.11.13.)

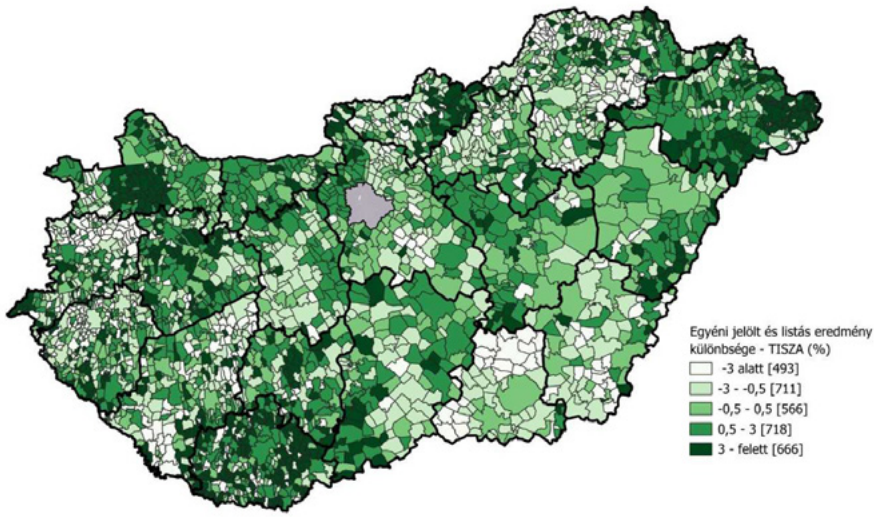
MELLÉKLET

1. térkép: Népesedésdinamika növekvő, stagnáló, enyhén zsugorodó, zsugorodó települések települési szinten
Figure 1: Population Dynamics by Settlement Type: Growing, Stagnating, Slightly Shrinking, and Shrinking Settlements



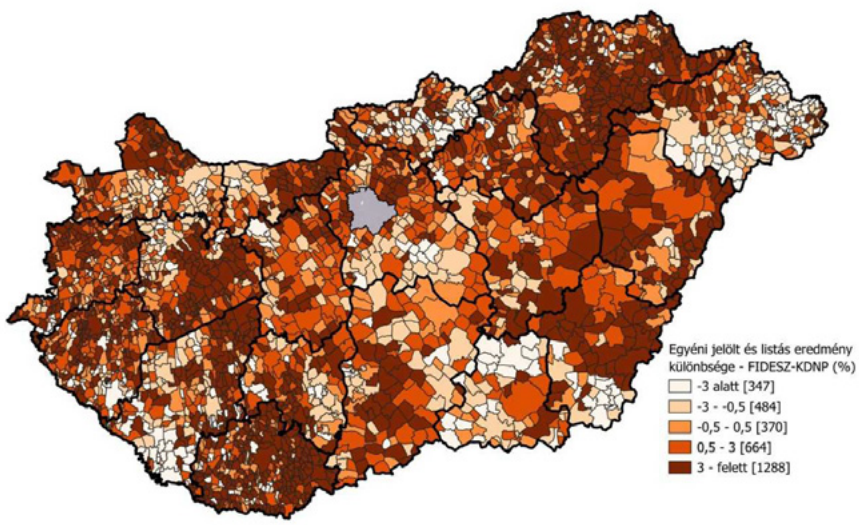
Forrás: népszámlálási adatok (2011. és 2022.) alapján saját szerkesztés.
Source: author's own compilation based on the 2011 and 2022 census data.

2. térkép: A TISZA egyéni jelöltjeinek teljesítménye a pártlistán elért eredményéhez viszonyítva települési szinten (%)
Figure 2: TISZA Individual Candidates' Performance Relative to Party List Results at the Settlement Level (%)



Forrás: az NVI adatai alapján saját szerkesztés.
Source: author's own compilation based on data from the NVI.

3. térkép: A Fidesz–KDNP egyéni jelöltjeinek teljesítménye a pártlistán elért eredményekhez viszonyítva települési szinten (%)
Figure 3: Fidesz-KDNP Individual Candidates' Performance Relative to Party List Results at the Settlement Level (%)



Forrás: az NVI adatai alapján saját szerkesztés.
Source: author's own compilation based on data from the NVI.